

ליקוטי מוהר"ן בפרשה – 264

פרשת בהר בחוקותי' השפ"ו / מאת הרה"ג אליהו עטייה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.comליקוטי מוהר"ן הקדמה לבו חזו **בריש גלי**

הילולת ר' אפרים מסדילקוב / ר' יחיאל החתן של הבעש"ט / אם אתן לך נעליים תבטיח לי בן זכר / "עילוי גדול בתכלית הלימוד" / "ובני ישראל יצאים בריש גלי" / האם עתידה תורה להשתכח מישראל / מדוע התענה ר' זירא לשכוח את תלמוד בבלי / הוזהר מחבר בין התורה שלנו לתורתו של משיח / הפצת תורת הבעש"ט תנאי לביאת המשיח / מעלת בעלי תשובה וגרים / השינוי לעתיד לבוא / כל קיום העולם תלוי בעסק התורה / השינוי בישיבות בשנים האחרונות / "בריש" – רשב"י, "בריש" – ר' ישראל בעל שם / המשתף שם שמים בצערו – כופליו לו פרנסתו / האם יש לאדם להתפלל על פרנסה? / עיקר התפילה על פרנסה כדי למלא את החיסרון בשכינה / קטני אמנה / ענוה פסולה / כובד ראש – הכבוד שבראש / ימלא ה' כל משאלותיך / הלימוד משלמה המלך / "בורא נוב שפתיים" – הבורא בשפתיים שלי / המתפלל על חבריו הוא נענה תחילה

השיעור לרפואה שלימה של שרון בן נעימה נעמי יאל נא רפא נא לוי ולעילוי נשמת אולגה (חולה) בת סימי ומאיר זכרונה לברכה

הילולת ר' אפרים מסדילקוב

א. היום, ל"ב לעומר, כידוע הרמז "לב טוב", יש לנו ארבעים ותשעה יום לעומר, ול"ב ימים כבר ספרנו, ועכשיו נשארו עוד ט"ו, בעזרת ה' יום שמסוגל להתפלל על הלב שהלב יהיה טוב ובריא. היום הזה זה יום ההילולא של רבי אפרים מסדילקוב, שהיה נכד הבעל שם טוב הקדוש. הבעל שם טוב הקדוש היה לו בן ובת, הבן קראו לו רבי צבי, והבת קראו לה אדל, וקרא לה כך על שם הפסוק (דברים לג, ב) "אֵשׁ דָּת לְמוֹ" – ראשי תיבות אד"ל.

ר' יחיאל החתן של הבעש"ט

ב. אדל הצדקת התחתנה עם רבי יחיאל דייטש, מסופר על השידוך של רבי יחיאל עם אדל, המנהג שהיה אז לבחון את החתן כמה הוא גדול בתורה, והבעל שם טוב הקדוש שלח את בעל התולדות רבי יעקב יוסף מפולנאה, שהוא היה תלמיד חכם עצום, בקי בכל התורה כולה, ואמר לו שילך ויבחן אותי, את רבי יחיאל. וכשהוא בחן אותי, ענה לו ר' יחיאל: "לא ידעתי, לא יודע ולא אדע". כל חתן מנסה להראות כמה שהוא יודע יותר, והוא היה באמת תלמיד חכם גדול, אבל ר' יחיאל היה עניו גדול ולא רצה להתפאר בתורתו ואמר "לא ידעתי, לא יודע ולא אדע". כשבא התולדות עם התשובה הזאת לבעל שם טוב, אמר לו הבעש"ט: "הוא עמד במבחן?"

הבעל שם טוב כבר ידע את ידיעת התורה הגדולה של רבי יחיאל, לא זו היתה הבעיה. מה שהוא רצה לבדוק זה את הענווה שלו. וכשר' יחיאל אמר כך לבעל התולדות, "לא ידעתי, לא יודע ולא אדע", הבעש"ט שמח שגם יש לו מידת ענווה שלמה. וזה הצדיק רבי יחיאל היה החתן של אדל, מהזיווג הזה נולדו שלושה ילדים. הבכור רבי אפרים מסדילקוב, שהיום זה היום ההילולא שלו. הוא חי במשך 52 שנים. הוא נולד בשנת תק"ה, ונפטר בשנת תק"ס, כהיום הזה, י"ז אייר. ואחר כך נולד רבי ברוך ממוזיבוז, ואחר כך הצדקת פייגא, שהיא האמא של רבינו הקדוש.

אם אתן לך נעליים תבטיח לי בן זכר

ג. בהתחלה לא היה לאדל, הבת של הבעל שם טוב, ילדים. וכנראה עבר קצת זמן מהחתונה ולא זכתה עדיין לילדים, והיא דאגה על זה, והבעל שם טוב היה עוזר לכל העולם כולו, אבל כאן כנראה היה קצת קשה. ומה שקרה, יום אחד אדל רואה את כל החברים,

התלמידים של הבעל שם טוב, שמחים ורוקדים בשמחה של מצוה. והיא ראתה את אחד התלמידים המבוגרים, קראו לו רבי דוד לייקס, שהיה קצת יותר מבוגר מהבעל שם טוב הקדוש בשנים עשרה שנים שעומד בצד ולא רוקד, והיא שאלה אותו על זה, והוא הצביע לה על הנעל שלו שהיא קרועה. אמרה לו: אם אתן לך נעלים תבטיח לי בן זכר? אמר לה כן. והיא רצה מיד לחנות והביאה לו נעליים חדשות. וכמו שהוא הבטיח ככה היה, מהברכה הזאת נולד רבי מסדילקוב בעל הדגל מחנה אפרים. והוא היה גם הדוד של רבינו הקדוש, כי היה אחד של פייגא אמו של רבינו.

"עילוי גדול בתכלית הלימוד"

ד. הבעל שם טוב מאוד אהב את הנכד הזה, ואחז ממנו מאוד כמה שהוא תלמיד חכם גדול, ובאיגרת לגיסו רבי אברהם גרשון מקיטוב, הוא כותב עליו לשון נפלאה "עילוי גדול בתכלית הלימוד". ואכן רואים גם מהספר שלו, איך שהוא בקי בכל התורה כולה, בכל הש"ס ובכל הוזהר וכתבי האריז"ל. וגם היה בקי היטב בתורת סבו הקדוש, והרבה מאוד מאמרים של הבעל שם טוב השתמרו לנו דרכו של הדגל מחנה אפרים.

"ובני ישראל יצאים בריש גלי"

ה. נלמד כמה חידושים שלו: אחד החידושים שלו שהוא הביא בפרשת 'בשלח', וזה קצת נוגע גם לעניין של ל"ג בעומר. כתוב קודם שירת הים (שמות יד, ח): "ובני ישראל יצאים ביד רמה", והתרגום על הפסוק: "ובני ישראל יצאים בריש גלי". ומסביר הדגל ע"פ האיגרת הידועה שכתב הבעש"ט לגיסו בשנת תק"ז כשעשה הבעל שם טוב עליית נשמה להיכלו של משיח, ושאל את משיח צדקנו: "אימתי אתי מר? מתי תבוא לגאול את ישראל? וענה לו משיח: "כשיפוצו מעיינותיך חוצה", כלומר, שהתנאי לגאולה הוא שיפוצו מעיינותיו של הבעל שם טוב הקדוש חוצה.

האם עתידה תורה להשתכח מישראל

ו. כדי להבין את זה, אנחנו מסבירים על פי התורה של רבינו הקדוש. רבינו הקדוש במאמר "לבו חזו" דבר נפלא: יש גמרא במסכת שבת, (דף קלח:) שאומרת, שנכנסו החכמים בכרם ביבנה ונמנו וגמרו שעתידה תורה להשתכח מישראל. כלומר, שחס וחלילה ישכחו את כל התורה כולה. ורבי שמעון בר יוחאי, אחרי שני דורות חלק עליהם ודייק מבפסוק (דברים לא, כא): "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי יִרְעוּ" שלא תשתכח תורה מישראל. ולכאורה קשה, מה באמת סברו החכמים בכרם ביבנה שאמרו שעתידה תורה שתשתכח מישראל?

מדוע התענה ר' זירא לשכוח את תלמוד בבלי

ז. מסביר רבינו הקדוש, כפי שביארנו אותו בעוטה אור, יש גמרא בבא מציעא (סוף דף פה.) שאומרת שרבי זירא כשהוא עלה לארץ ישראל, הוא התענה מאה תעניות כדי לשכוח את תלמוד בבלי. וזה תמוה, הרי אם הייתי אומר לך תתענה מאה תעניות כדי ליכור את כל תלמוד בבלי, היית מסכים. אז איך יתכן שרבי זירא התענה מאה תעניות כדי לשכוח את כל תלמוד בבלי? רבי זירא היה אוהב להקשות קושיות. הוא אמר: אם אני אבוא עם הראש הבבלי שלי – שהוא דרך של קושיות אצל רבי יוחנן, יזרקו אותי מהשיעור. עדיף

שנפלו למטה ולהעלות אותן לקדושה. יובן שהרבה מהאיסורים שייכים רק מתי שיש עבודת הבירורים, ולא כשהיא נגמרה, שאז גם תשתנה המציאות של הדברים. וכמובן שלא נדע איך יהיו הדברים, עד שיהיו בפועל.

מעלת בעלי תשובה וגרים

י. ובה נבין למה יקרים בעלי תשובה? יש גמרא בברכות (דף לד:), שהגמרא אומרת שמעלת בעלי תשובה אפילו יותר מצדיקים גמורים. וגם יקר בעיני הקב"ה נשמות הגרים שנכנסים תחת כנפי השכינה, והזהירה התורה הרבה על עניין צער הגר. והסוד בזה, שאנחנו צריכים להעלות את בירורי ניצוצות הקדושה שנפלו בכל הבריאה כולה, קודם ששת ימי בראשית, במה שנקרא בארז"ל בשם 'שבירת הכלים'. וזה העסק והעבודה שלנו עד ביאת משיח.

רק יש ניצוצות קדושה שיש בידינו לברר, למשל, באוכל שיש פה על השולחן, שהוא כולו כשר למהדרין, יש בו ניצוצות קדושה ואנחנו יכולים להעלות. אבל, כמו שאנחנו יודעים שיש ניצוצות קדושה שנמצאים גם כן בבהמות, בחיות הטמאות, ואותם אין לנו אפשרות לברר כמבואר בעץ חיים (שער מ"ט פרק ג), כי אסור לאכול אותם, אבל קשה שגם שם יש ניצוצות קדושה ואיך מעלים אותם? והפיתרון לזה הוא למשל הגרים. הגרים אכלו נבלות וטרפות וחיות ובהמות טמאות בגיותם במשך כל השנים. ולהם, כשהם היו גויים, זה בסדר. וכשהגר בא ומתגייר, הוא מביא איתו את כל הניצוצות קדושה שנאספו בגוף שלו.

ואותו דבר גם בעל תשובה. בעל תשובה אחרי שהוא נפל בשאול תחתיות ומתחתיו, זה עצמו שהוא נפל כל כך למטה, זה גרוע מאוד, אבל כשהוא עושה תשובה, הדבר הזה מתהפך למעלה, כי הוא מביא בירורים ששום צדיק גמור לא יכול להביא כי הוא לא נמצא ולא היה במקומות כאלה, מפני הטומאה והסירחון שיש במקומות של העבירות הגדולות האלה. אבל מי שכבר נפל שם, לפחות עכשיו כשנמצא שם, יעלה ויברר את הניצוצות הקדושה האלה. ולכן יש מעלה גדולה לבעל תשובה, כי הבעל תשובה מביא את כל הבירורים האלה. רק כמובן שאסור ליפול בשביל דבר כזה, כי אז לא יהיה לו סייעתא דשמיא לברר שום בירור, אלא יפול ויפול, וכמו שאמרנו חז"ל (יומא פה:) 'האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה'.

וכשאדם יודע את הדבר הזה הוא מאוד מתעודד, מאוד מחזק אותו, ויודע כמה הקדוש ברוך הוא אוהב אותו. כי באמת הסוג של עבודת השם שהוא עשה, אולי בעל כורחו, כי אולי הוא היה תינוק שנשבה, או סתם שנפל בעבירות, אבל אחרי שקרה מה שקרה, כרגע כשהוא באמת בא ומתקן ועושה תשובה שלמה, הוא משיב בירורים נפלאים למעלה. וזה העניין של גרים ובעלי תשובה, בבירור של ניצוצות הקדושה.

השינוי לעתיד לבוא

יא. אכן כל העבודה הזאת שייכת רק עד זמן ביאת משיח צדקנו, כי כבר ברגע שיבוא כבר משיח צדקנו, גמרנו את העבודה הזאת, כי כבר לא יהיה יותר רע, וכיוון שלא יהיה יותר רע, ממילא אין מה לברר יותר מהרע, ולכן גם אין מקבלים גרים לימות המשיח (יבמות כד:). וגם

שאני אשכח את הכל, ועל ידי שאני אשכח את כל התורה כולה, אזי מה שיגיד רבי יוחנן, קודש קודשים. לא אשאל שום שאלות. בשביל זה כתוב רבי זירא התענה כדי לשכוח את התלמוד בבלי, וזו גם הכוונה שם בגמ' שאמרה 'לא ניטרדיה' – שלא יטריד אותך צורת הלימוד שהוא למד בה, מללמוד עתה אצל ר' יוחנן.

הזוהר מחבר בין התורה שלנו לתורתו של משיח

ת. לפי זה, התנאים הקדושים ידעו מה תהיה תורתו של משיח צדקנו. כתוב בזוהר בראשית (ח"א דף כו.), שתורתו של משיח צדקנו, זה תורה מעץ החיים, תורה דעתיקא סתימאה, גבוהה מאוד. וההבדל בין תורה של משיח לבין התורה שלנו, בתורה שלנו יש אסור ומותר, יש פטור וחייב, יש טהור וטמא, הכל כדי לברר את הטוב מרע. אבל בזמנו של משיח, יתגמר העבודה של הבירורים, ותשתנה המציאות של הבריאה בצורה כזאת שלא יהיה צריך יותר לעשות בירור הטוב מהרע, כי כבר לא יהיה רע. וממילא לא יהיה אסור, לא יהיה חייב, לא יהיה טמא. והנה, כשיבוא משיח צדקנו יבוא ויאמר תורה כזאת, יבואו יגידו לו בגמרא כתוב לא כמוך! פה כתוב לא כמוך! איך אתה אומר כאלה דברים? עד שיכפרו חס ושלום במשיח, ומה התרופה לזה? אומרים התנאים בכרם בינה – שיהיה שכחה, ישכחו את כל התורה, ומה שיאמר משיח, קדוש קדוש, אף אחד אין לו שום שאלות, בגלל שלא יודעים שום דבר.

אבל ר' שמעון בר יוחאי אמר שעל ידו לא תשתכח תורה מישראל. למה על ידו של רבי שמעון בר יוחאי לא תשתכח תורה מישראל? בגלל שרבי שמעון גילה את ספר הזוהר, שהוא מחבר בין תורה שלנו, לבין תורתו של משיח. מי שלומד פנימיות התורה, מי שלומד תורת החסידות, יוכל לשמוע את הכיוון של חידושי תורה של משיח צדקנו, יהיה לו חוט מקשר בין התורה שאנחנו לומדים בישיבות לבין פנימיות התורה שיגלה משיח צדקנו, דברי משיח לא יהיו זרים לו, הוא יוכל לקבל אותם, וכל זאת על ידי לימוד הזוהר הקדוש.

הזוהר הקדוש, כפי שאנחנו יודעים, לא כל יד אדם יכולה למשש בו ולהבין את סתרי התורה בזוהר, זוהר זה אחד הספרים העמוקים ביותר. ולכן יש את תורת החסידות, שהיא מצד אחד יותר מובנת לכל אדם, ומצד שני היא מקפלת בתוכה את פנימיות הסודות הכי עמוקים של הזוהר. וזה העניין של הבעל שם טוב שעסק לקרב את היהודים הפשוטים, כדי שתורת הקבלה, הזוהר הקדוש, המחברת בין התורה הרגילה שלנו לבין תורתו של משיח תהיה ביד כל אדם, וכל אחד יוכל למשמש בה, ולהשיג את התורה הזאת.

הפצת תורת הבעש"ט תנאי לביאת המשיח

ט. וזה הסוד שאומר משיח צדקנו לבעל שם טוב, שהוא יבוא "כשיפוצו מעיינותיך חוצה", כי כל זמן שלא יפוצו מעיינותיך חוצה, לא יהיה נחלת עם ישראל הסודות של ספר הזוהר, וכיוון שכן, אם אני אבוא, ידחו אותי. הוא יעשה סעודה של שור הבר ולויתן, יגידו לו: 'לויתן זה בכלל דג טרף, זה דג שאין לו סנפיר וקשקשת. מה אתה מאכיל אותנו נבלות וטרפות? ושור הבר לא נשחט כהלכה וכמו שכבר מזכיר זאת המדרש (ויקרא רבה יג:). ולכן רק על ידי שיפוצו מעיינותיך חוה וילמדו פנימיות התורה וחסידות, שיסוד היסודות הוא, שעיקר העבודה היא להעלות את הניצוצות הקדושה

המשתף שם שמים בצער - כופלין לו פרנסתו

טו. רציני ללמוד עוד משהו מ'דגל מחנה אפרים' השייך לפרשת שבוע - פרשת פְּחֻקְתֵי, בפסוקי הברכה כתוב (ויקרא כג, ה): "וְהִשִּׁיג לְכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁגֵי אֶת זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לְחֶמְכֶם לְשִׁבְעֵי". אומר ה'דגל': שיש בזה רמז נפלא ועמוק על דרך דאיתא בגמרא (ברכות סג): "אמר רב הונא בר ברכיה משום רבי אלעזר הקפר: כל המשתף שם שמים בצער - כופלין לו פרנסתו", ע"כ. היינו אם עד עכשיו הרווחת כל חודש שלושים אלף, בעזרת השם תרוויח שישים אלף - זה כופלין לו פרנסתו. שנאמר (איוב כב, כה): "וְהָיָה שְׂדֵי בְּצִירֶיךָ", אם אתה מזכיר שם ש-ד-י בְּצִירֶיךָ, מתי שיש לך צער, אז "וְכִסְף תִּנְעָפוֹת לְךָ" (שם), מה זה "תִּנְעָפוֹת"? תועפות זה לשון כפול. לכן אנחנו אומרים 'הון תועפות', מאיפה זה הגיע? הון כפול.

ומה זה משתף שם שמים בצער? אז הפירוש הראשון אומר רש"י: שמברך על הרעה 'דיין האמת', הוא באמת מברך את הקב"ה, אפילו כשזה 'דיין האמת', מה שהשם עושה ורוצה שיהיה אני מקבל באהבה, ומברך את ה' ואומר 'דיין האמת'. פירוש שני, אומר רש"י: שמבקש רחמים מלפניו - מבקש רחמים מלפני הקב"ה על הפרנסה.

האם יש לאדם להתפלל על פרנסה?

טז. ומביא ה'דגל' קושיא בשם הבעש"ט, שלכאורה יש סתירה בזוהר, בתיקוני זוהר (תיקון ו' דף כב.), כתוב כשאדם מבקש על פרנסתו, זה כמו כלב שצועק: "הב הב". ואילו בזוהר בפרשת פְּשֻלַח (ח"ב דף סב.) כתוב: שכל אדם שלא מתפלל על פרנסתו בכל יום, הוא 'מקטני אמנה'. ועוד, הרי ודאי שצריכים להתפלל על הפרנסה כל יום, וכמו שמכוונים בפסוק (תהלים קמח, טו) "פִּתְחָתְךָ אֶת יַדְךָ וּמְשֻׁבְּעֵי לְכָל חַי רְצוֹן". ואם לא כיוון בפסוק הזה, לא יצא ידי חובת תפילה. ולכן אומרים את הפסוק הזה שלוש פעמים ביום, ע' בגמ' בברכות (דף ד, ד): כדי שלפחות פעם אחת אולי תכוון, כי חייבים לכוון על בקשת פרנסה מה', כדי שלא תיפול ב'כוחי ועוצם ידי'.

עיקר התפילה על פרנסה כדי למלא את החיסרון בשכינה

יז. מתרין הבעל שם טוב הקדוש, ואומר שמתי כשאדם מתפלל על פרנסה זה מאוד טוב? זה מתי שאתה מבין שאם חסר לי פרנסה, פירושו של דבר, שחסר לי חיות, ומהי החיות של האדם? זה השכינה הקדושה. כי מה מחיה את האדם? זה השכינה הקדושה. ואני מבין שבאמת, החיסרון שיש לי, זה חיסרון בשכינה. וכשאדם ממש מבין את זה, אז כל התפילה שלו היא רק על צער השכינה, שהיא החיות שלו, ותפילה כזו על פרנסה היא תפילה קדושה ביותר. והוא מסביר שזה העומק של הגמרא: 'כל המשתף שם שמים בצער' שהוא מבין, שאם יש לי צער - זה צער בשם שמים - צער של השכינה הקדושה. כי זה יהודי, כשליהודי יש לו חס וחלילה צער, פירושו של דבר שיש צער לשכינה הקדושה! וכשליהודי יש חיסרון בפרנסה, פירושו, שיש חיסרון של שפע בשכינה כביכול, ועל זה התפילה.

קטני אמנה

יח. וכשאדם זוכה למידת אמת, ואומר: 'קדוש ברוך הוא, לא אכפת לי יש פרנסה, אין לי פרנסה, אבל אני יודע הקב"ה, שכשאיני לי פרנסה ח"ו זה צער לשכינה, כי כל חיסרון של יהודי - הוא חיסרון

התורה תהיה כפי המציאות שתשתנה בזמן ביאת משיח, ומי שלמד את סודות התורה, זוהר, קבלה, חסידות, הוא יכול להבין את הדברים האלה. אבל מי שבכלל לא בסיפור, הוא עדיין הישיבע בוחער' (בחור ישיבה), הוא עדיין בסוגיות רק של פשט, יהיה חסר לו זאת. לכן באו החכמים בכרם ביבנה ואמרו: אין שום עצה לטפל ביהודי כזה, רק שניתן לו שכחת התורה - שימחק לו הזיכרון. ועל ידי שהוא ימחק את הזיכרון שלו, הוא לא יפריע בשיעור, לא ישאל שאלות, לא יבלבל את המוח.

כל קיום העולם תלוי בעסק התורה

יב. אבל מי שזכה ללימוד של פנימיות של התורה, הרוויח. וכיוון שבמציאות העולם לא יכול להתקיים בלי לימוד התורה, וכמו שר' אליעזר בגמרא בנדרים (דף לב.) דורשת את הפסוק (ירמיהו לג, כה) "אם לא בריתי יומם וְלַיְלָה חֻקֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שָׁמַתִּי" - על ברית התורה. וכידוע מנפש החיים (שער ד' פרק יא), וז"ל: וְהָאֱמֶת בְּלִתי שוֹם סִפֵּק פֶּלֶל, שֵׁאִם הָיָה הָעוֹלָם בְּלוּ מְקֻצָּה עַד קָצְחוּ פְּנוּי ח"ו אֶף רָגַע אַחַת מִמֶּשׁ מְהֵעֵסֵק וְהַתְּבוֹנְנוֹת שְׁלֵנוּ בַתּוֹרָה, כְּרָגַע הָיוּ נִתְרַבִּים כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַתְּוֹנִים וְהָיוּ לְאֶפְסָ וְתָהוּ חֵס וְשָׁלוֹם, ע"כ.

אם כן, אם העולם כולו ישכח את התורה, ויהיה העולם פנוי מתורה לרגע אחד, יחרב העולם, וכי כשיבוא משיח ויחרב העולם? לכן אומר המשיח לבעל שם טוב הקדוש: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", כי ע"י שיפוצו מעיינותיך חוצה, תתגלה תורת רבי שמעון בר יוחאי, תתגלה תורת האר"י ז"ל, תתגלה תורת החסידות לכל ישראל, ותהיה יד כל אחד ממשמשת בו, ולא תצטרך תורה להשתכח מישראל, כי הרבה יעסקו בספר הזוהר ובשאר חלקי פנימיות התורה שהם ממוצע מחבר בין תורה של העולם הזה לתורה של משיח, ולא תהיה שכחת התורה, רק מאלו שלא עוסקים כלל בתורת הנסתר.

השינוי בשיבות בשנים האחרונות

יג. הקב"ה מנהיג את העולם בחסד ורחמים, ולכן אנחנו רואים שיש שינוי עצום בשנים האחרונות, כי בזמן שאנחנו למדנו אנחנו בשיבות, אז תורת החסידות זה היה "מוקצה". לא יודע אם מחמת מיאוס או חסרון כיס או כלי שמלאכתו לאיסור, אבל מוקצה זה היה בוודאי. אבל ברוך השם עכשיו בשנים האחרונות, אתה רואה עשרות בחורים בכל ישיבה עוסקים בתורת החסידות הרבה, ודווקא טובי הבחורים ביראת שמים וטובי המוחות. והבחורים מחפשים איך להתקדש ולעבוד את הקדוש ברוך הוא בדרך תורת החסידות. וזה שאומר משיח לבעל שם טוב, "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה".

"בְּרִישׁ - רֶשֶׁב", "בְּרִישׁ" - ר' ישראל בעל שם

יד. נחזור לדגל מחנה אפרים (פרשת בשלח) בכתוב "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה" (שמות יד, ח), והתרגום "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּרִישׁ גְּלִי", ורמז שם בתיבת "בְּרִישׁ" - אותיות: רשב"י, ועוד בְּרִישׁ - ראשי תיבות - ר'בי ישראל בעל שם, גם רשב"י וגם רבי ישראל בעל שם (הבעש"ט). וזה הייחוד של שתי הנשמות הקדושות והנוראות האלה במילה "בְּרִישׁ". ועל ידי בְּרִישׁ גְּלִי - שיתגלה ה'בְּרִישׁ, יתגלה רשב"י, יתגלה רבי ישראל בעל שם, עי"ז "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה", כי אפשר שתהיה הגאולה.

בְּחִלּוֹם הַלְיָלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מֶה אַתָּן לְךָ, אָמַר לוֹ: "שְׁלֹמָה, מֶה אַתָּה מִבְּקִשׁ? וְעֵנָה שְׁלֹמָה (שם, ט) "וְנָתַתְּ לְעֶבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשִׁפְטֵי אֶת עַמְּךָ לְהִבִּין בֵּין טוֹב לְרָע" – אָנִי רַק רֹצֵה לֵב לְדַעַת אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה כְּדִי לְדַעַת אִיךָ לְשִׁפּוֹט אֶת עַם יִשְׂרָאֵל. וְהַקְּבָ"ה כְּבִיכּוֹל מִתְּפַעַל מִשְׁלָמָה, וְאוֹמֵר: 'הִיִּית יִכּוֹל לְבַקֵּשׁ עוֹשֵׁר, יִכַּלֵּת לְבַקֵּשׁ אַרְיִכוֹת יָמִים, יִכַּלֵּת לְבַקֵּשׁ נֶפֶשׁ שׁוֹנֵאִיךְ, אֲבָל אַתָּה בִּיקֶשֶׁת חֲכָמָה, וְלִכֵּן (שם, יב) "הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ לֵב חָכֵם וְנִבּוֹן אֲשֶׁר כְּמוֹךָ לֹא הָיָה לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִקּוּם כְּמוֹךָ", וְעוֹד (שם, יג) "וְגַם אֲשֶׁר לֹא שְׂאֵלָתְךָ נָתַתִּי לְךָ גַּם עֲשֶׂר גַּם כְּבוֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כְּמוֹךָ אִישׁ בְּמַלְכִים כָּל יְמֵיךָ".

כְּשֶׁאֲדַם בְּאֵמֶת זֹכֵה לְבַקֵּשׁ אֶת הַבְּקִשָּׁה רַק לְשֵׁם יִיחּוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתִּיהָ, אִזְּ הַקְּבָ"ה נוֹתֵן לוֹ פִּי שְׁנַיִם! וְזֶה הַפֶּשֶׁט בְּגִמְרָא: "מִי שֶׁמִּשְׁתַּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעְרוֹ", 'שְׂאֵנִי מִבֵּין שְׂכָל צַעַר שִׁישׁ לִי זֶה צַעַר בְּשֵׁם שָׁמַיִם, זֶה צַעַר בְּשְׁכִינָה! חֲסַר בִּ"מִלָּא ה' כָּל מְשֻׁאֲלוֹתֶיךָ" – שְׁחַסַר בְּמִלּוּיֵי הַשְּׁמוֹת! מֶה הַשְּׂכָר שְׁלוֹ? 'כּוֹפְלִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ, כִּי הַתְּפִילָה שְׁלוֹ הִיא רַק עַל הַשְּׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה, וּבִמְקוֹם לְהַצְטַעַר בְּצַעַר שְׁלֹךְ אַתָּה מִצְטַעַר בְּצַעַר אִזְּ כּוֹפְלִים לוֹ פְּרִנְסָתוֹ! כְּמוֹ שֶׁהִיא אֲצֵל שְׁלֹמָה הַמֶּלֶךְ שֶׁהַקְּבָ"ה כִּפַּל לוֹ, וְנָתַן לוֹ גַּם מֶה שְׁלֹא בִּיקֶשׁ.

בּוֹרָא נִיב שְׁפִתִּים – הַבּוֹרָא בְּשִׁפְתֵּי שְׁלִי

כְּג. וְזֶה גַּם מֶה שְׁכָתוּב אֲצֵל רַבֵּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא (בְּרַכּוֹת ד,): שְׁפַעַם אַחַת שֶׁלַח רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, הַבֵּן שְׁלוֹ הִיָּה חוּלָה – כּוֹאֵב לוֹ הַרָאֵשׁ, הִיָּה לוֹ חוּס. שֶׁלַח זֹג שֶׁל תַּלְמִידִים לְרַבֵּי חֲנִינָא בֶּן דּוּסָא, וְהַתְּפִלָּה ר' חֲנִינָא וְאוֹמֵר לְהַסֵּךְ תִּגְדִּי לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל: " הַבֵּן שְׁלֹךְ בְּרִיא" אָמְרוּ לוֹ: "מֵאִיפָה אַתָּה יוֹדֵעַ? וְכִי אַתָּה נְבִיא?" אָמַר לְהַסֵּךְ: "אִם תְּפִילַתִּי שְׁגוּרָה בְּפִי, אָנִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא מְקוּבֵּלָת". וְכָתוּב שֵׁם בְּגַמְיָא אֶת הַמְּקוֹר לְזֶה מִהַפְּסוֹק (וַיִּשְׁעִיחוּ נָו, יט) "בּוֹרָא נִיב שְׁפִתִּים שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְךָ חוֹק וְלְקָרֹב אָמַר ה' וַיְרַפְּאֵתוֹ" – פִּירוּשׁ, "אִם הַקְּבָ"ה "בּוֹרָא נִיב שְׁפִתִּים", זֹאת אוֹמֵר: 'הַבּוֹרָא – בְּנִיב שְׁפִתִּים שְׁלִי, אָנִי לֹא מְדַבֵּר עַל עֲצָמִי, אָנִי מְדַבֵּר עַל הַבּוֹרָא! עַל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא! אָנִי מִתְּפַלֵּל בְּעַד הַשְּׁכִינָה, אִזְּ יוֹדֵעַ אָנִי, מֶה זֶה יוֹדֵעַ אָנִי? יוֹדֵעַ אָנִי – זֶה יִיחּוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׁכִינְתִּיהָ, כְּמוֹ (בְּרַאשִׁית ד, א) "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ", יוֹדֵעַ זֶה לְשׁוֹן יִיחּוּד, אָנִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְקוּבֵּל. וְאוֹ "שְׁלוֹם לְךָ חוֹק וְלְקָרֹב", בְּכָל יֵשׁ שְׁלוֹם גַּם לְרַחוּק וְגַם לְרוֹב "אָמַר ה' וַיְרַפְּאֵתוֹ".

וְלִמְדָנוּ מִכָּאן חִידוּשׁ: שְׁגַם כְּשֶׁאָנִי מִתְּפַלֵּל עַל חוּלָה אַחַר – לֹא עַל עֲצָמִי, גַּ"כ כָּל הַתְּפִילָה תִּהְיֶה רַק עַל הַצַּעַר שֶׁל הַשְּׁכִינָה. וְזֶה בְּאִיזְשֶׁהוּ מְקוֹם זֶה יוֹתֵר קָל, כִּי כְּשֶׁאֲדַם כּוֹאֵב לוֹ, כּוֹאֵב לוֹ הַבֶּטֶן, קֶשֶׁה לְכוּוֹן רַק עַל הַצַּעַר הַשְּׁכִינָה, כִּי הָאָדָם קְרוֹב אֲצֵל גּוֹפּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁאֲדַם מִתְּפַלֵּל עַל חֲבֵרוֹ, זֶה יוֹתֵר קָל לְהַתְּפַלֵּל רַק עַל הַשְּׁכִינָה.

הַמְּתַפַּלֵּל עַל חֲבֵירוֹ הוּא נִעְנָה תְּחִילָה

כְּד. זֶה עוֹד פֶּשֶׁט 'כָּל הַמְּתַפַּלֵּל עַל חֲבֵירוֹ הוּא נִעְנָה תְּחִילָה' (בְּבֵא קִמָּא צב), וְהַכוּוּנָה כְּשֶׁמִּתְּפַלֵּל עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כְּמוֹ חֲבֵירוֹ, הוּא נִעְנָה תְּחִילָה. וְגַם כְּפִי שְׁבִיאָרְנוּ כְּשֶׁמִּתְּפַלֵּל עַל חֲבֵירוֹ מִמֶּשׁ, זֶה יוֹתֵר קָל לְכוּוֹן רַק עַל הַשְּׁכִינָה, וְלִכֵּן הוּא נִעְנָה תְּחִילָה, כִּי כְּשֶׁמִּתְּפַלֵּל עַל צַעַר הַשְּׁכִינָה הוּא מְרוּיָח אֶת הַפִּי שְׁנַיִם, כְּלוֹמֵר, גַּם יֵשׁ אֶת הַתּוֹעֵלֶת לְחֲבֵר, אֲבָל כִּיּוֹן שְׁגַם אַתָּה צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דְּבַר וְלֹא הַתְּפַלֵּל עַל עֲצָמְךָ, אִזְּ אַתָּה נִעְנָה תְּחִילָה. ה' יִזְכְּנוּ.

בְּחִיּוֹת שְׁלוֹ, וְהַחִיּוֹת שֶׁל יְהוּדִי הִיא הַשְּׁכִינָה, וְעַל הַצַּעַר זֶה אָנִי מִתְּפַלֵּל וְרַק עַל הַצַּעַר זֶה, זֶה נִקְרָא שְׁמִשְׁתַּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעְרוֹ.

וְזֶה גַּם מֶה שְׁאוֹמֵר הַזּוֹהַר בְּשִׁלְחָה: שְׁמִי שְׁלֹא מִתְּפַלֵּל עַל פְּרִנְסָתוֹ הוּא 'מְקַטְנֵי אֲמוּנָה', 'קַטְנֵי אֲמוּנָה' – זֶה לֹא שְׂאִין לוֹ אֲמוּנָה, יֵשׁ לוֹ אֲמוּנָה, אֲבָל אֲמוּנָה קַטְנָה. וְהַכוּוּנָה שֶׁהוּא לֹא מֵאֲמִין בְּדְבַר הַזֶּה שֶׁאִם חֲסַר לוֹ מִשְׁהוֹ, פִּירוּשׁוֹ שֶׁל דְּבַר שֶׁהַדְּבַר הַזֶּה חֲסַר בְּשְׁכִינָה הַקְּדוּשָׁה!

עֲנוּוָה פְּסוּלָה

יט. רַבִּינוּ מִסְבִּיר (בְּלִיקוּטֵי מוֹהָר"ן תְּנִינָא תוֹרָה פ"ו) שְׁעֵנִיין שֶׁל 'קַטְנֵי אֲמוּנָה', שְׁחַסַר לוֹ אֲמוּנָה בְּעֲצָמוֹ. וְלִמָּה חֲסַר לוֹ אֲמוּנָה בְּעֲצָמוֹ? אוֹמֵר רַבִּינוּ (שֵׁם תוֹרָה כב), כִּי יֵשׁ לוֹ עֲנוּוָה פְּסוּלָה. יֵשׁ גַּם קְלִיפַת הָעֲנוּוָה, שְׂאֲדָם נִכְנַס לוֹ בְּרָאֵשׁ: "אָנִי לֹא רָאוֹי וְלֹא בְּסִדְר, וְלִכֵּן, אִם לִי יֵשׁ צַעַר, זֶה וְדָאִי לֹא צַעַר שֶׁל הַשְּׁכִינָה, כִּי אָנִי כָל כֵּךְ טִמְאָ, וְלֹא בְּסִדְר...". וְזֶה לֹא נִכּוֹן – זֶה עֲנוּוָה פְּסוּלָה. אָדָם צָרִיךְ לְדַעַת: עֲצָם הָעוֹבְדָה שֶׁאֵתָּה בֶּן שֶׁל אֲבֵרָה, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, זֶה שֶׁאֵתָּה יְהוּדִי שֶׁהִנְשֵׁמָה שְׁלֹךְ עֲמֵדָה בְּהַר סִינַי, אַתָּה חָשׁוּב מְאוֹד אֲצֵל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְתַדַּע לְךָ, שֶׁהַגְּמֵרָא אוֹמֵרֶת (פְּנֵהֲרִין מו), שְׁבִרְגַע שִׁיְהוּדִי מִצְטַעַר, מֶה לְשׁוֹן שְׁכִינָה אוֹמֵרֶת? "קְלִנִי מֵרָאֲשִׁי, קְלִנִי מֵרְעוּעִי". זֶה צַעַר שֶׁל הַשְּׁכִינָה! וְכְּשֶׁאֲדָם מִכְּנִיס לְעֲצָמוֹ אֶת הַדְּבַר הַזֶּה, וְזֶה גַּם בִּיהוּדִי פְּשׁוּט, שְׂכָל צַעַר שִׁישׁ לִי, זֶה בְּאֵמֶת לֹא צַעַר גּוֹף, זֶה צַעַר הַשְּׁכִינָה, אִזְּ אַתָּה בְּאֵמֶת יִכּוֹל לְהִגִּיעַ לְמַצֵּב 'אָנִי לֹא מִתְּפַלֵּל עַל הַצַּעַר שְׁלִי כִּי לֹא אֲכַפֵּת לִי מְעַצְמִי, אֲכַפֵּת לִי רַק מִהַשְּׁכִינָה. וְאָנִי יוֹדֵעַ בִּידְעִיָּה גְּמוּרָה שֶׁאִם חֲסַר לִי מִשְׁהוֹ, כְּמוֹ לְמִשְׁלֵל שֶׁהוּא חוּלָה – זֶה כּוֹאֵב לְשְׁכִינָה, וְלִכֵּן אָנִי מִבְּקֶשׁ שְׁתִּרְפָּא אוֹתִי, כְּדִי שְׁלֹא יִכָּאֵב לִי. וְכֵן בְּעֵנִין הַפְּרִנְסָה כְּנ"ל, וְאִזְּ הַתְּפִילָה הִיא כָּל כֵּךְ אֲמִיתִית, 'כּוֹפְלִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ'.

כּוֹבֵד רָאֵשׁ – הַכּוֹבֵד שְׁבִרָאֵשׁ

כ. הַדְּגֵל מִחֲנָה אֲפֵרִים מְקַדִּים עוֹד הַקְּדָמָה אַחַת מִשֵּׁם הַמְּגִיד מִמְזִרִישׁ – הַתְּלַמִּיד הַמּוֹבָהֵק שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, כְּתוּב בְּגִמְרָא (בְּרַכּוֹת ל): 'אִין עוֹמְדִים לְהַתְּפַלֵּל אֲלֵא מִתּוֹךְ כּוֹבֵד רָאֵשׁ, וְאוֹמֵר הַמְּגִיד: 'מֶה זֶה כּוֹבֵד בְּרָאֵשׁ? הַכּוֹבֵד שְׁבִרָאֵשׁ, הַשְּׁכִינָה נִקְרָאת 'כּוֹבֵד הַשֵּׁם', כְּתוּב עֲלֶיהָ (תְּהִלִּים כד, י) "מִי הוּא זֶה מְלַךְ הַכְּבוֹד ה' צְבָאוֹת הוּא מְלַךְ הַכְּבוֹד סְלָה". וְזֶה נִקְרָא הַכּוֹבֵד שְׁבִרָאֵשׁ, כִּי הַמְּקוֹם שֶׁל הַשְּׂרָאָת הַשְּׁכִינָה בְּאָדָם, זֶה בְּמוֹת.

יִמְלָא ה' בַּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ

כא. וְהוּא מְפַרֵשׁ אֶת הַפְּסוֹק (תְּהִלִּים כ, ו) "יִמְלָא ה' כָּל מְשֻׁאֲלוֹתֶיךָ" – שְׂכָל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ – שִׁיְהִיָּה הַשֵּׁם מִלָּא! "יִמְלָא ה' כָּל מְשֻׁאֲלוֹתֶיךָ", תִּקְרָא אֶת הַפְּסוֹק מִהַסּוֹף לְהַתְּחִלָּה: 'מֶה כָּל מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ – שִׁיתְּמִלָּא שֵׁם הַשֵּׁם'. וְאִין יִתְּמִלָּא שֵׁם הַשֵּׁם? כְּשֶׁלֹּא יִהְיֶה שׁוֹם צַעַר לִיהוּדִי, כִּי כְּשִׁישׁ צַעַר לִיהוּדִי כְּבִיכּוֹל יֵשׁ חִסְרוֹן בְּשִׁמוֹת הַקְּדוּשָׁה, כְּשֶׁמִּשְׁמוֹת הַקְּדוּשָׁה מִלָּאִים בְּכָל הַמִּילּוּיִים, כָּל הַשְּׁפַע יוֹרֵד הֵיטֵב מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה כְּסִדְר וְלֹא חֲסַר שׁוֹם דְּבַר.

הַלִּמּוּד מִשְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ

כב. וּמִבְּאֵר הַדְּגֵלִי לְמָה כּוֹפְלִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ? כִּי זֶה נִלְמַד מִשְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ. כְּתוּב שְׁשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ הַקְּרִיב קְרִבָּן בְּבִמָּה בְּגַבְעוֹן, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ נִגְלָה לוֹ, וְכָתוּב (מְלָכִים א' ג, ה) "בְּגַבְעוֹן נִרְאָה ה' אֵל שְׁלָמָה